

Tummen Upp! SO

Religionskunskap kartläggning åk 6

Till dig som använder detta facit

Sidnumren hänvisar till sidan i boken. På en del frågor står det "Elevens svar". Det beror på att man kan svara på olika sätt. På en del frågor står det "Exempel på svar". Det betyder att det kan finnas flera rätta svar än det som står här i facit.

Religionskunskap

Sidan 2

I. a)

	V=vetenskap T=tro
"Efter döden kan man komma till himmelriket."	T
"Människan är släkt med aporna."	V
"Jorden snurrar runt solen."	V
"Jesus var Guds son."	T
"Det finns kanske en Gud som har skapat jorden."	T
"Vi behöver syre för att leva."	V

b) Elevens svar. Exempel på svar:

Tro får man göra när man inte kan veta, när det inte finns några bevis. Vetenskap är det man kommer fram till genom forskning och fakta.

Kommentar: I svaret ska det komma fram att skillnaden handlar om att veta eller inte veta. Det räcker inte att skriva att tro är religion och vetenskap är forskning.

Sidan 3

Begrepp i religionskunskap

I.

symbol	F	etik	I
psalm	C	själ	G
anhängare	B	ritual	L
bön	A	heligt	K
livsåskådning	H	tradition	D
ateist	M	profet	E
församling	N		

Sidan 4

Religion och samhälle

I.

Bilden visar en demonstration för yttrandefrihet genom protest mot att journalisten Dawit Isaak är fängslad i Eritrea.	R	Bilden visar en ljusstake som används i vid firandet chanukka inom judendomen.	
En popartist.	R	Adventsstjärna (kristendom)	
R	Muslimsk man med huvudbonad. (islam)	R	En buddhistmunk.

Sidan 5

2. Elevens svar. Exempel på svar.

Andra bilden: Ljusstaken är en tydlig symbol inom judendomen. Att tända ljusen är en ritual vid högtiden chanukka.

Fjärde bilden: Adventsstjärnan är en kristen symbol som av tradition används före jul.

Femte bilden: Att tvätta sig före bönen är en muslimsk tradition. Huvudbonaden som mannen bär är en symbol.

Sjätte bilden: Buddhfiguren är en helig symbol för många buddhister. En ritual är att ställa ljus och gåvor vid statyn för att visa respekt. Munken är nog med i en församling med andra munkar.

3. Elevens svar. Exempel på svar.

Första bilden: Att demonstrera är ett sätt för vanligt folk att visa vad de tycker.

Ofta används plakat där det står vad det är man demonstrerar för eller emot något. Det är ofta inget religiöst i en demonstration.

Tredje bilden: Att gilla en artist och visa det på olika sätt har inget med religion att göra.

4. Asatron

5. Flera av namnen på veckodagarna har sitt ursprung i asatron. Tisdag är guden Tyrs dag, onsdag är guden Odens dag, torsdag är guden Tors dag och fredag är guden Frejas dag.

Kristendom

Sidan 6

Bibeln

Gamla testamentet

I.

	Bibelns författare är Jesus.	X	Bibeln var från början muntliga berättelser som sedan skrevs ner.
X	Bibeln är en av världens äldsta böcker.	X	I Gamla testamentet kan man läsa om David och Goljat.
	Man kan läsa om Abraham i Nya testamentet.	X	Det finns flera olika svenska översättningar av Bibeln.
X	Det finns två delar. Gamla och Nya testamentet.	X	Gamla testamentets texter är heliga även för judendomen.
X	Bibeln är skriven under olika historiska perioder.		Gamla testamentet handlar om Jesus liv.

2. a) Adam och Eva

b) Rätt alternativ: De hade ätit en frukt från kunskapens träd, trots att Gud hade sagt att de inte fick.

c) Exempel på svar:

Det tvingades lämna paradiset och började tycka att det var jobbigt att vara nakna.

Sidan 7

3. farao, Nilen, stentavlor

4. a) Exempel på svar:

I krig är det tillåtet att döda, men inte hur som helst. I vissa länder har man dödsstraff. Det är konstigt att man straffar en person som har dödat någon genom att göra samma sak. I vissa länder får man också hjälpa sjuka människor att dö.

b) Exempel på svar:

Du får inte ljuga om du är vittne i en domstol. Om du gör det kan du själv bli straffad. Du får inte ljuga om vem du är genom att ha falskt pass.

Sidan 8

Nya testamentet

5. a) Exempel på svar:

Han gick runt och berättade om Gud och Guds budskap.

Han sa att det bara finns en Gud. Han pratade om hur vi människor ska vara mot varandra.

b) Exempel på svar:

En lärjunge var en person som följde Jesus och lyssnade på honom. Jesus hade 12 lärjungar som lämnade allt för att följa Jesus.

6. a) Exempel på svar:

Förvandlade vatten till vin på ett bröllop. *eller* Botade sjuka människor och uppväckte döda. *eller* Gjorde så att några fiskar och bröd räckte till mat åt 5 000 personer.

b) Exempel på svar:

Jesus kunde göra underverk för att han var Guds son och inte en vanlig människa.

7. nattvarden

Sidan 9

1. Elevens svar.

Sidan 10

Kyrkan

1. a) kyrkklocka/klocktorn. Den används bland annat för att kalla till gudstjänst.

b) krucifix

c) Psalmtavlan visar vilka psalmer man ska sjunga under gudstjänsten.

Dopfunten används vid barndop. I den finns vatten som prästen häller på barnets huvud. Altaret finns längst fram i kyrkan. Där står prästen under gudstjänsten. Där finns ofta en Bibel och nattvardsvinet och brödet.

2. Exempel på svar:

En präst håller gudstjänst i kyrkan på påskafton som är en kristen högtid.

Sidan 11

Kristna ritualer

1. a) Exempel på svar: Prästen stryker vatten från dopfunten på barnets huvud och säger i Faderns, Sonens och Den helige andens namn döper jag dig. Ibland kan man doppa barnet i vatten. Vuxna kan gå ner i en bassäng med vatten när de ska bli döpta.

b) Rätt alternativ: För att barnet ska komma in i kyrkans gemenskap.

2. a) Exempel på svar: Prästen delar ut bröd (oblat) och vin och säger att det är Jesus kropp och blod.
 b) Rätt alternativ: För att känna gemenskap med Jesus och påminnas om hans sista måltid med lärjungarna.
- 3 a) Exempel på svar: Man berättar för en präst om sina synder, om allt dåligt man har gjort. Oftast sitter prästen bakom ett skynke eller en vägg så att man inte kan se varandra.
 b) Rätt alternativ: För att få förlåtelse.

Sidan 12

Kristendomens riktningar

- I a) katolska och protestantiska

<p>b)</p> <p>Betyder renlärig. Ledarna kallas patriarker. Är vanligast i Östeuropa. Har religiösa bilder som kallas ikoner.</p>	<p>Betyder allmän. Har påven som ledare. Är vanligast i södra Europa och Sydamerika. Tror på helgon.</p>	<p>Martin Luther. Är vanligast i Sverige. Bildades på 1500-talet. Har ingen högsta ledare.</p>
<p>ortodox</p>	<p>katolsk/katolicism</p>	<p>protestantisk/protestantism</p>

- c) Exempel på svar:

Följande är gemensamt inom alla tre riktningar: Bibeln är en helig bok och Nya testamentet är den viktigaste delen. Gudstjänstlokalen kallas kyrka och det finns präster som leder gudstjänsten. Man firar gudstjänst på söndagar. Dopet och nattvarden är viktiga (sakrament). Man tror att det bara finns en Gud.

Sidan 13

Kristna traditioner

- Judas
- Jesus blev korsfäst/uppspikad på ett kors.
- Exempel på svar:
För att Jesus blev levande igen. Han uppstod från de döda.

4. Exempel på svar:

Måla ägg, gömma påskägg med godis i, gå påskkärring, tända påskbål, skicka påskkort, påskharen, sätta färgade fjädrar i ris.

5. Exempel på svar:

För att fira Jesus födelse.

6. Exempel på svar:

adventsljusstakar och adventsstjärnor, julkrubba, dekorera med änglar och stjärnor, julotta och midnattsmässa i kyrkan

Judendom

Sidan 14

1. I Davidsstjärna
 - 2 Jahve
 - 3 rabbin
 - 4 Västra muren
 - 5 sabbat
 - 6 kippa
 - 7 kosher
 - 8 menora
2. Jerusalem

Sidan 15

I.

O	Anhängarna är noga med att följa de gamla reglerna. De försöker undvika att arbeta, handla eller åka buss under sabbaten. I synagogan sitter män och kvinnor var för sig.
L	Anhängarna följer vissa av de gamla reglerna, men de har anpassat sig mer efter dagens samhälle. I synagogan sitter män och kvinnor tillsammans.

2. Elevens svar. Exempel på svar:

Alla som tillhör en religion lever inte likadant. Många religioner har olika riktningar som t.ex. katolicismen och protestantismen inom kristendomen där de olika riktningarna kan ha olika regler och traditioner. Det kan också vara så att samhällena ser olika ut i olika länder eller delar av länder. I Sverige är religionen inte lika viktig för många som den är i till exempel Italien. Det påverkar hur många som går i kyrkan. En del tror att allt i Bibeln är sant, medan andra tolkar Bibeln lite mer fritt. Det beror säkert också på att vi människor är olika även om vi bor i samma land och tillhör samma religion.

Islam

Sidan 16

1. en/ingen Gud utom sändebud/profet
2. Exempel på svar:

Vänder sig mot Mekka och knäböjer med huvudet sänkt mot marken. Många har en speciell bönematta. Innan bönen är det vanligt att tvätta sig och ta av sig skorna. Det är vanligt att be fem gånger om dagen.
3. Exempel på svar:

Ett sätt att visa sin tro är att hjälpa andra människor genom att till exempel se till att de inte behöver vara hungriga.

4. Exempel på svar:
Fastan är under månaden Ramadan. Då ska man inte äta något från att solen går upp till dess solen går ner. Om man är sjuk, gammal, barn eller gravid ska man inte fasta.
5. Mekka/Mecka

Sidan 19

6. Rätt alternativ:
fick Koranen av ängeln Gabriel
utvandrade till staden Medina
föddes på 500-talet
föddes i Mekka
7. Elevens svar. Exempel på alternativa svar:
Det kan vara väldigt olika. En del muslimer i Sverige är nog med att be fem gånger om dagen till Allah (Gud) och gå till moskén varje fredag. Andra ber kanske bara hemma på morgonen och kvällen vända mot Mekka. I vissa städer finns det riktiga moskéer, men på andra ställen finns det ingen moské eller bara ett vanligt rum som används som moské. En imam leder fredagsbönen i moskén. Om man går i skolan kan man inte äta all mat i matsalen, t.ex. inte korv eller blodpudding. Man kanske bara vill äta halal-mat. Många fastar under månaden ramadan. Då får man inte äta när solen är uppe. Det här är svårt för dem som bor i norra Sverige. På sommaren i norr är solen nästan alltid är uppe. Några flickor bär slöja och då ser man att de är muslimer, men på pojkarna syns det inte i skolan. En del flickor vill eller får inte vara med och simma eller dansa i skolan. Några pojkar får inte heller det, men andra muslimska barn är med på allt i skolan. Många muslimer vallfärdar en gång i livet till Mekka, det gör muslimer från hela världen.

Heliga platser och rum

Sidan 18

Judendomen

1. Synagoga
2. På byggnaden ser man den judiska symbolen Davidsstjärnan.
3. Pojken läser Toran.
4. I Toran finns samma text som i Gamla testamentet i Bibeln.

Sidan 19

Islam

5. Moské
6. Elevens svar. Exempel på svar:
Det finns inga stolar utan man sitter på golvet. Det finns inga bilder på väggarna. Det finns en nisch i väggen mot Kaba/Mecka. I kristna kyrkor sitter inte kvinnor och män uppdelat. I en judisk synagoga brukar alla män ha kippa på huvudet.

7. Kaba

8. Kaba finns i Muhammeds födelsestad Mecka. Det sägs att Gud sa åt Abraham och Isak att bygga Kaba. En muslim som gör sin vallfärd ska bland annat gå sju varv runt Kaba.

Syskonreligioner

Sidan 20

1.

	judendom	kristendom	islam
1			X
2		X	
3	X	X	X
4	X		
5	X		X
6	X	X	X
7	X	X	
8			X
9	X	X	X
10		X	
11			X

2. Elevens svar.

Sidan 21

3. a) Koranen
b) islam

- a) Tora
b) judendom

- a) Bibeln
b) kristendom

- c) Från Muhammed ska det gå streck till koranen.
Från Moses ska det gå streck till alla tre texterna.
Från Jesus ska det gå streck till bibeln.
Från Kaba ska det gå streck till koranen.
Från Abraham ska det gå streck till alla tre texterna.

Sidan 23

1. Exempel på svar:

Inom alla tre religionerna kan man be var som helst. Man kan be tillsammans i synagogan (judendom), i kyrkan (kristendom) och i moskén (islam). Inom islam är det vanligt att man ber fem gånger om dagen. Många kristna ber innan de lägger sig på kvällen, före och efter maten.

2. Exempel på svar:

Kristna brukar knäppa sina händer och böja ner huvudet. En del står på knä när de ber. Inom islam är det vanligt att man ligger på knä på marken och böjer ner sitt huvud. Man kan hitta på egna böner, men det är vanligt att man använder färdigskrivna böner från de heliga texterna. Fader vår är en vanlig bön bland kristna. Många judar ber speciella böner vid olika tidpunkter på dagen.

3. Exempel på svar:

Bön är ett sätt att få kontakt med Gud. Bönen är ett sätt att prata med Gud. Man kan be för att tacka Gud, be om hjälp eller be om förlåtelse. Det här är lika i alla syskonreligioner.

Hinduism

Sidan 24

1. Exempel på svar:

Återfödelse betyder att man får ett nytt liv i en annan kropp efter döden. Om man har varit en bra människa får man god karma (summan av alla handlingar man har gjort i livet) och då återföds man som något bra i nästa liv. Ganges är en helig flod som rinner genom Indien. Många vill resa till Ganges för att rena sig.

Det är vanligt att bränna döda människor vid Ganges och sedan sprida askan i floden. Krishna, Shiva och Ganesha är viktiga gudar. Det finns väldigt många gudar inom hinduismen.

Sidan 25

2. Exempel på svar:

Java har inte fått välja vad han vill arbeta med eller vilken fru han ska gifta sig med.

Han måste arbeta med det yrke som hör till hans kast och han måste gifta sig med någon som tillhör samma kast trots att det är förbjudet att behandla människor olika på grund av deras kast. Han är fattig och kan inte förändra sin livssituation mycket.

3. Exempel på svar:

Om Java hade bott i Sverige hade han nog kunnat välja mer själv. Det är mycket svårare att leva efter kastsystemet i Sverige där det finns så få hinduer. Han hade kanske heller inte kunnat få det yrke som tillhör hans kast. Hans föräldrar kanske ändå hade valt en fru till honom, men det är större chans att han själv fått välja vem han vill leva med om han hade bott i Sverige.

Buddhism

Sidan 26

1. Exempel på svar:

Man lever fattigt och enkelt. Man äter inte mer än nödvändigt och har inte en massa ägodelar. En del asketer lever så enkelt att de plågar sig själva.

2. Exempel på svar:

Man koncentrerar sig på sitt inre och försöker stänga ute omvärlden. Det är vanligt att man sitter i speciella ställningar för att kunna koncentrera sig bättre.

3. Exempel på svar:

Han hade provat på att leva ett liv i lyx och ett liv som fattig asket, men han tyckte att man skulle välja en medelväg. Man skulle ta hand om sin kropp och äta ordentligt, men inte frossa och ha en massa onödiga saker.

Sidan 27

4. Exempel på svar:

Man ska följa den åttafaldiga vägen, som bland annat är att meditera och att behandla allt levande med respekt.

5.

	hinduism	buddhism	hinduism och buddhism
Shiva	X		
Åttafaldiga vägen/hjulet		X	
Yoga			X
Tempel			X
Heliga kor	X		
Ganges	X		
Meditation			X
Kastsystemet	X		
Nirvana		X	
Karma			X
Återfödelse			X

Världsreligionerna

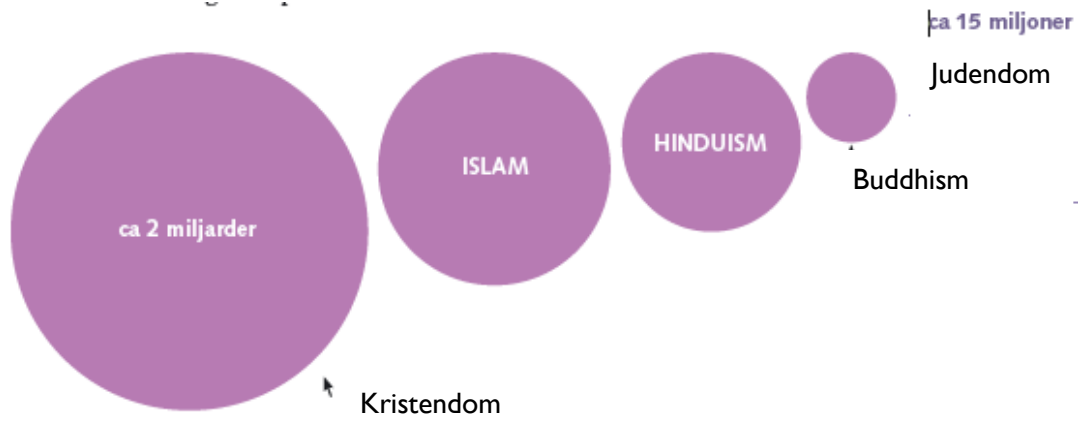
Sidan 28

- A) kristendom
B) islam
C) hinduism
D) judendom
E) buddhism

Sidan 29

- a) hinduism och judendom
b) buddhism, kristendom, islam

3.

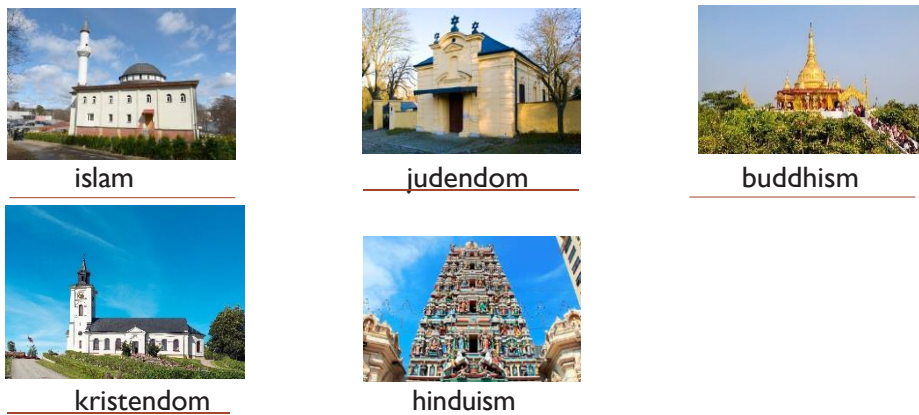

4.

Sidan 30

5.

Sidan 31

6. a) Rätt alternativ: De tror på återfödelse och enligt religionerna är det inte tillåtet att döda djur.

b) Exempel på svar:

Inom judendom och islam får man inte äta fläskkött. Inom judendomen ska man inte äta blodmat eller blanda kött och mjölkprodukter.

7. Elevens svar. Exempel på svar:

Inom många religioner har man regler som säger att man inte får döda andra människor. Många har också regler som säger att man inte får ljuga. Det finns också regler som säger att man ska vara snäll och hjälpa andra människor.

Religion och samhälle

Sidan 32

1. judendom islam
hinduism kristendom

2. Elevens svar. Exempel på svar.

De använder olika symboler i sin klädsel eller i det de gör. Den judiska pojken har en davidsstjärna på sin kippa, flickan har slöja och läser i koranen, kvinnan ber till en hinduistisk gud och den kristna flickan bär en konfirmationsdräkt och tänder ljus.

Sidan 33

3. Elevens svar. Exempel på svar.

För att tydligt visa vilken religion de tror på och för att det är den bild man ofta har av hur religiösa människor ska klä sig och vara.

4. Elevens svar.

Sidan 34

Kristendomen förr och idag

1. Elevens svar.

Sidan 35

2. Elevens svar. Exempel på svar.

A. Att vi har ledigt på söndagar beror på att förr skulle alla vara lediga då för att kunna gå till kyrkan.

C. Julen firas för att det enligt traditionen var då Jesus föddes.

D. Adventsljusstakarna är en symbol för adventstiden, tiden före jul.

E. Den blomstertid nu kommer är en psalm.

3.

Påstående	förr i tiden	i dag
Den enda religion som är tillåten i Sverige är kristendomen.	x	
Det är vanligast att vara ledig från jobbet på söndagar.	x	x
Sverige är ett mångkulturellt land med många olika religioner.		x
Katolska kyrkan är den största kristna inriktningen i Sverige.	x	
Det är vanligt att ha begravingar i kyrkan.	x	x
Det är olagligt att diskriminera någon på grund av hens tro.		x
Nästan alla som bor i Sverige är medlemmar i Svenska kyrkan.	x	
Islam är den näst största religionen i Sverige.		x

Etik och livsfrågor

Sidan 36

1. Elevens svar.

Kommentar: Det bör framgå att eleven ser att barnen har olika ekonomiska förutsättningar och antagligen lever i olika delar av världen.

2. Elevens svar.

Kommentar: Resonemanget ska innehålla två olika förklaringar. Ett mer utvecklat resonemang är tydligare och innehåller förklarande beskrivningar och exempel.

Sidan 37

3. Elevens svar.

4. Elevens svar.

Kommentar: Svaret får inte vara av för allmän karaktär, utan ska innehålla exempel från den valda religionen.

5. Elevens svar.

Kommentar: Svaret ska innehålla tanken på återfödelse.

6. Elevens svar.

Kommentar: Svaren kan se mycket olika ut, men det ska vara tydligt att det inte handlar om ett liv efter döden hos en gud eller i en himmel.

Sidan 38

I.

	1	X	2
A		X	
B	1		
C		X	
D			2
E	1		
F		X	
G	1		

Sidan 39

2. Elevens svar

Kommentar: Resonemanget ska innehålla minst två olika handlingsalternativ och bägge ska vara motiverade. I ett mer utvecklat resonemang kan eleven visa på både för- och nackdelar med de valda handlingsalternativen.

Sidan 40

I. a) b) Elevens svar

2. a) Rätt alternativ: jämställt

b) Exempel på svar:

Jämställdhet handlar om att killar och tjejer ska ha samma rättigheter. Jämlikhet är när alla människor till exempel oavsett inkomst ska ha samma rättigheter.

Sidan 41

3. a) Rätt alternativ: kränkning

b) Exempel på svar:

Mobbning är när någon blir retad flera gånger, men kränkt kan man känna sig om man blir orättvist behandlad även om det bara händer en gång.

4. Elevens svar

Kommentar: Svaret ska innehålla en förklaring till varför det kan vara så och ett resonemang om både fördelar och nackdelar.

Livsåskådningar

Sidan 43

1.

stämmer	stämmer inte
X	
	X
X	
	X
X	

2. Elevens svar. Exempel på svar.

Johan försöker att i handling visa att han tycker att alla människor är lika mycket värda. Han hjälper till exempel människor som är utsatta för mobbning eller som flytt från krig.

Tro och livsåskådningar

Sidan 44

1.

A) (sekulär) humanism B) hinduism

C) islam D) judendom

E) kristendom F) buddhism

2.

	Rätt	Fel
1. Judendomen är den minsta av världsreligionerna.	X	
2. Shia och Sunni är två riktningar inom islam.	X	
3. För buddhister är kon ett extra heligt djur.		X
4. På arabiska heter Gud Allah.	X	
5. Jesus var jude.	X	
6. Karma är summan av alla handlingar som en människa gör under ett liv.	X	
7. Påven är ortodoxa kyrkans ledare.		X
8. Muslimers gudstjänstlokal kallas för synagoga.		X
9. Reinkarnation betyder återfödelse.	X	
10. Jerusalem är en helig stad för judar, hinduer och kristna.		X
11. Ett kristet ortodoxt barn döps och konfirmeras på samma gång.	X	
12. Pesach är den muslimska påsken.		X
13. Judar och kristna tror att Jesus är Guds son.		X
14. Buddha var först hindu.	X	
15. Jesus föddes i Jerusalem.		X
16. Krishna och Shiva är hinduiska gudar.	X	
17. Det är vanligt att hinduer går till ett tempel för att be.	X	
18. Ramadan är den muslimska fastemånaden.	X	
19. Målet för buddhister är att slippa återfödelse och nå Nirvana.	X	
20. Martin Luther grundade ortodoxa kyrkan.		X
21. Många hinduer är vegetarianer.	X	
22. Den judiska sabbaten börjar på lördagskvällen och håller på hela söndagen.		X
23. Tripitaka är heliga böcker för buddhister.	X	
24. Det finns både manliga och kvinnliga präster i protestantiska kyrkan.	X	
25. Judiska bar mitzva och bat mitzva motsvarar ungefär den kristna konfirmationen.	X	
26. Buddhismen finns nästan bara i Indien.		X
27. Minaret kallas den som leder bönen i en moské.		X